Utlåtande GrUU 34/2017 rd─ B 14/2017 rd

Grundlagsutskottet

Regeringens årsberättelse 2016

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2016 (B 14/2017 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- riksdagens förvaltningsdirektör Pertti Rauhio, Riksdagens kansli
- valdirektör Arto Jääskeläinen, justitieministeriet
- överinspektör Maria Soininen, justitieministeriet
- avdelningschef, överdirektör Juha Sarkio, finansministeriet
- direktör Kaisa Alanne, Finlands Dövas Förbund rf
- specialsakkunnig Marika Rönnberg, Finlands Dövas Förbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Enligt grundlagsutskottet ska utskotten följa upp riksdagens uttalanden när de behandlar regeringens berättelse (se GrUB 1/2014 rd).

På förslag av grundlagsutskottet har riksdagen antagit tre uttalanden, som framgår av bilaga 3 till regeringens årsberättelse 2016. Uttalandena gäller språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk (RP 294/2014 rd, GrUB 10/2014 rd, RSv 346/2014 rd), utveckling av valsystemet (RP 55/2014 rd, VLF 1/2015 rd, GrUB 4/2015 rd, RSk 14/2015 rd) och besvärsförbud i ärenden gällande utnämningar till tjänster och tjänsteförhållanden (RSk 22/2015 rd, GrUB 6/2015 rd, TKF 1/2015 rd).

Utlåtande GrUU 34/2017 rd

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

En teckenspråkslag trädde i kraft den 1 maj 2015. När riksdagen godkände lagen förutsatte den i ett uttalande att regeringen vidtar åtgärder för att de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk ska tillgodoses i hela landet på det sätt som avsågs när lagstiftningen om rättigheterna utarbetades.

Efter att teckenspråkslagen trädde i kraft tillsatte justitieministeriet en samarbetsgrupp för teckenspråk, vars mandattid gick ut i slutet av 2016. Senare tillsatte ministeriet en ny samarbetsgrupp med mandattid fram till slutet av 2018. Gruppen består av företrädare för dels myndigheter, dels frivilligorganisationer. Arbetsgruppen behandlar aktuella teckenspråksfrågor som kommer upp inom statsrådet och satsar på att god informationsförmedling mellan de viktigaste aktörerna. Dessutom följer samarbetsgruppen upp hur teckenspråkslagen verkställs och arbetar för större medvetenhet bland berörda aktörer om lagen och hur den ska tillämpas.

Samarbetsgruppen uppdaterar och kommer att genomföra den plan för att förankra teckenspråkslagen som den förra gruppen utarbetade. Planen innefattar åtgärder för att sprida information om teckenspråkslagen och om teckenspråk bland exempelvis tjänstemän på ministerierna och i kommunerna, särskilt inom utbildningssektorn och social- och hälsovården. Samarbetsgruppen och dess arbete är viktiga när det gäller att fullfölja teckenspråkigas rättigheter, framhåller grundlagsutskottet. Vidare noterar utskottet att justitieministeriet under året utarbetade en rapport tillsammans med gruppen om den samlade situationen för finlandssvenskt teckenspråk.

I utlåtandet om social- och hälsovårdsreformen pekade utskottet särskilt på att de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk ska tillgodoses i vården och att myndigheterna och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter är skyldiga att främja möjligheterna för teckenspråkiga att använda sitt språk och få information på sitt eget språk (GrUU 26/2017 rd, s 62). Också i planeringen av hur social- och hälsovårdsreformen ska genomföras är det viktigt att se till rättigheterna för dem som använder finskt och finlandssvenskt teckenspråk.

I betänkandet om förslaget till teckenspråkslag säger utskottet att exempelvis rätten att få av myndigheterna bekostad tolkhjälp vid behandlingen av ärenden som inleds på myndighetsinitiativ inte alltid tillgodoses, utan att den som använder teckenspråk blir tvungen att själv ordna tolkhjälp (GrUB 10/2014 rd, s. 5). Med hänvisning till inkommen information påpekar utskottet att tolkning måste ordnas på behörigt sätt också exempelvis inom vård och skola. Med tanke på att tolkning är av stor betydelse för jämlikhet och delaktighet bland teckenspråkiga understryker utskottet att det måste följas upp noga om det görs ändringar som försämrar tolksituationen och att uppdagade brister måste åtgärdas.

Genomförandet av det som understryks i uttalandet har ännu inte avslutats och uttalandet behövs fortfarande och bör stå kvar i berättelsen. Samtidigt understryker utskottet att skyldigheten att tillgodose teckenspråkigas rättigheter i stor omfattning gäller de ansvarsområden där ministerierna är verksamma.

Utveckling av valsystemet

Riksdagen förutsätter i sitt uttalande att en parlamentarisk beredning inleds för att utveckla vårt valsystem och se över vallagstiftningen. I beredningen ska grundlagsutskottets ståndpunkter beaktas. Riksdagen understryker att beredningen ska vara öppen för insyn och att den bör gå ut på att förutsättningslöst och i ett brett perspektiv undersöka olika alternativ för att få valsystemet att fungera på bästa sätt och höja valdeltagandet, förbättra proportionaliteten vid val, sänka den så kallade dolda röstspärren och säkra den regionala representativiteten.

Grundlagsutskottet har behandlat problemen med valsystemet flera gånger (se GrUB 4/2015 rd och hänvisningarna där). Utskottet understryker att den politiska proportionaliteten vid riksdagsval bör säkras och att den så kallade dolda röstspärren bör sänkas så att varje väljares röst tillmäts samma tyngd i valet och så att väljarna i de små valkretsarna kan välja den bästa kandidaten från partiet utan att behöva befara att rösten går till spillo. Samtidigt vill utskottet lyfta fram att utöver proportionaliteten är den regionala representativiteten en väsentlig princip i vårt valsystem. Därför bör också den regionala representativiteten vägas in när valsystemet utvecklas och reformeras (se GrUB 4/2015 rd, s. 4).

Någon beredning enligt riksdagens uttalande har ännu inte inletts. Justitieministeriet har för avsikt att i höst tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med medlemmar som utses av de grupper som är representerade i riksdagen. En företrädare för den största gruppen i riksdagen ska vara ordförande. I arbetsgruppen kan också experter ingå, exempelvis statsvetare.

Uttalandet behövs fortfarande och bör stå kvar i berättelsen.

Besvärsförbud i ärenden gällande utnämningar till tjänster och tjänsteförhållanden

I bedömningen av den tjänstemannarättsliga regleringen har utskottet föreslagit att rätten att överklaga också ska kunna utsträckas till beslut om utnämning till tjänst eller tjänsteförhållande (GrUU 18/2011 rd, GrUU 51/2010 rd). I betänkandet om lagen om riksdagens tjänstemän (GrUB 6/2015 rd) upprepade utskottet sin tidigare ståndpunkt. På förslag av grundlagsutskottet förutsatte riksdagen i sitt uttalande att regeringen skyndsamt tar fram en proposition med förslag till lag om ändring av statstjänstemannalagen för att slopa besvärsförbudet i fråga om beslut som gäller utnämning till en statlig tjänst eller ett tjänsteförhållande. I det sammanhanget bör också förslag om ändring av lagen om riksdagens tjänstemän och andra relevanta lagar beredas så att den rättighet som var och en garanteras genom 21 § 1 mom. i grundlagen tillgodoses varje gång beslut fattas om att utnämna någon till en tjänst eller ett tjänsteförhållande inom den offentliga förvaltningen.

Regeringen har lämnat en proposition med förslag till lag om ändring av statstjänstemannalagen och till vissa lagar som har samband med den (RP 77/2017 rd) till riksdagen. Propositionen remitterades till grundlagsutskottet för utlåtande. Regeringen föreslår att ett beslut om att utnämna någon till en statlig tjänst eller ett statligt tjänsteförhållande normalt får överklagas genom besvär till förvaltningsdomstolen. Ett utnämningsbeslut ska emellertid inte kunna överklagas bland annat när republikens president eller statsrådets plenum har utnämningsrätt.

Riksdagens kansli bereder för närvarande ett förslag till lag om ändring av lagen om riksdagens tjänstemän. Beredningsgruppen ska bedöma om en överklagandebestämmelse behövs och vad den i så fall ska föreskriva. Enligt uppgifter till utskottet har gruppen ansett det lämpligt att gå vidare med arbetet när det blir klart vad revideringen av statstjänstemannalagen kommer att innebära. Avslutningsvis påpekar utskottet att regleringarna i statstjänstemannalagen till följd av särdragen i riksdagens verksamhet inte nödvändigtvis är direkt tillämpliga på en revidering av lagen om riksdagens tjänstemän.

På det nuvarande stadiet av revideringen av tjänstemannalagstiftningen behövs uttalandet fortfarande och bör stå kvar i berättelsen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.10.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Annika Lapintie vänst
vice ordförande Tapani Tölli cent
medlem Maria Guzenina sd
medlem Anna-Maja Henriksson sv
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Ilkka Kantola sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Leena Meri saf
medlem Outi Mäkelä saml
medlem Ville Niinistö gröna
medlem Wille Rydman saml
medlem Ville Skinnari sd
ersättare Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.